

ÖKOTUGITEGEVUSE PROJEKTI MÕJU HINDAMINE

Lõpparuanne

Estonian, Latvian & Lithuanian Environment

Tallinn

2011

Nimetus	Ökotugitegevuse projekti mõju hindamine
Version	Lõpparuanne
Töö nr	11/KT/22
Aeg	02.09.2011
Tellijä	Tallinna Keskkonnaamet Aadress: Harju 13, 10130 Tallinn Telefon: 50 82 990 Kontaktisik: Ahto Oja E-post: Ahto.Oja@tallinnlv.ee
Töö täitja	Estonian, Latvian & Lithuanian Environment OÜ (ELLE OÜ) Reg nr 10705517 Aadress: Liivalaia 21-40, 10118 Tallinn Telefon/faks: +372 61 17 690/+372 61 17 699 E-post: elle@environment.ee
Vastutav läbiviija	Kaia Treier
Kasutustingimused	© Käesolev aruanne on koostatud ja esitatud kasutamiseks tervikuna. Aruandes toodud info kasutamine õppe- ja mitteärilistel eesmärkidel on lubatud, kui viidatakse algallikale. Andmete kasutamisel tuleb viidata nende loojale.

SISUKORD

1	SISSEJUHATUS	5
2	ARUANDES KASUTATAVAD TERMINID.....	6
3	LÄHTEOLUKORD JA TAUST	7
4	ÜLEVAADE PROJEKTI MÕJU HINDAMISE TÖÖKORRALDUSEST	8
4.1	Kommunikatsioon töö teostamisel	9
5	PROJEKTI MÕJU HINDAMISE METOODIKA.....	10
5.1	Kasutatud meetodika kirjeldus	10
5.1.1	<i>Mõju hindamise skaala</i>	<i>11</i>
5.2	Küsimustike läbiviimine.....	11
5.3	Intervjuude toimumine	12
6	TULEMUSTE ANALÜÜS	14
6.1	Tegevuste mõju ökotugiisikule	14
6.1.1	<i>Mõju ökotugiisiku suhtumisele ja hoiakutele.....</i>	<i>14</i>
6.1.2	<i>Mõju ökotugiisikute uutele teadmistele.....</i>	<i>14</i>
6.1.3	<i>Mõju ökotugiisiku tegutsemisele ja ettevõtlikkusele.....</i>	<i>14</i>
6.2	Tegevuste mõju töökohal	14
6.2.1	<i>Mõju prügimajandusele</i>	<i>15</i>
6.2.2	<i>Mõju töövahendite kasutamises</i>	<i>16</i>
6.2.3	<i>Mõju olmevahendite kasutamises.....</i>	<i>16</i>
6.2.4	<i>Mõju veekasutuses.....</i>	<i>17</i>
6.2.5	<i>Mõju energiatarbimises</i>	<i>18</i>
6.2.6	<i>Mõju liikumisharjumustes</i>	<i>18</i>
6.3	Kaugemale ulatava tegevuse mõju	19
6.4	Ökotugitegevuse maine	20
6.5	Ökotugitegevust mõjutavad ja toetavad asjaolud	20
6.6	Ökotugitegevuse mudel	21
6.6.1	<i>Mudeli vajalikkus.....</i>	<i>22</i>
6.6.2	<i>Võimalikud mudelid.....</i>	<i>22</i>
7	JÄRELDUSED	23
7.1	Mõju ökotugiisikule	23
7.1.1	<i>Mõju ökotugiisiku suhtumisele ja hoiakutele.....</i>	<i>23</i>
7.1.2	<i>Mõju ökotugiisikute uutele teadmistele.....</i>	<i>23</i>
7.1.3	<i>Mõju ökotugiisiku tegutsemisele ja ettevõtlikkusele.....</i>	<i>23</i>
7.2	Mõju ökotugiisiku töökohale.....	23
7.2.1	<i>Mõju prügimajandusele</i>	<i>23</i>
7.2.2	<i>Mõju kontoritarvikute kasutamises</i>	<i>23</i>

7.2.3	<i>Mõju olmevahendite kasutamises</i>	23
7.2.4	<i>Mõju veekasutuses</i>	23
7.2.5	<i>Mõju energiatarbimises</i>	23
7.2.6	<i>Mõju liikumisharjumustes</i>	24
7.3	Mõju väljapoole.....	24
7.3.1	<i>Mõju riigihangetele</i>	24
7.3.2	<i>Mõju linnakodanikele</i>	24
7.4	Hinnang ökotugitegevuse jätkusuutlikkusele	24
7.5	Ettepanekud ja soovitused edaspidiseks	25
7.5.1	<i>Ettepanekud vahendite eraldamiseks</i>	25
7.5.2	<i>Soovitused koolituse valdkonnas</i>	26
7.6	Ökotugitegevuse mudel	29
7.7	Soovitused jätkuprojekti rahastamiseks	30
8	TÖÖS ESINENUD RASKUSED	31
8.1	Vee, elektri ja soojuse mõõtmised	31
8.2	ÖTT andmebaas	31
8.3	ÖTT nimekirja avalikustamine projekti kodulehel	31
8.4	Intervjuud kaastöötajatega	31
9	KOKKUVÕTE	32
	LISAD	33

1 SISSEJUHATUS

Käesolev aruanne on valminud 2011. aasta augustis projekti „Ökotugitegevus – üheskoos parema keskkonna eest“ tegevuste mõju hindamise kokkuvõttena (*final report*).

„Ökotugitegevus – üheskoos parema keskkonna eest“ (edaspidi ökotugitegevuse projekt) tähtsaim eesmärk on tõsta ökotugitegevusega projektis osalevate linnavalitsuse töötajate keskkonnateadlikkust.

Projekti mõju hindamine on Tallinna Keskkonnaameti riigihankega tellitud töö, mille teostamiseks korraldati 2011. aasta aprillis lihtsustatud menetlusega riigihange. Riigihanke tulemusena sõlmis Tallinna Keskkonnaamet lepingu Estonian, Latvian & Lithuanian Environment OÜ-ga (edaspidi ELLE OÜ).

Töö eesmärgiks oli:

- 1. hinnata projekti tegevuste mõju** Tallinna, Rakvere ja Tartu linnavalitsustes ja nende allasutustes ning
- 2. esitada konkreetsed tähelepanekud ja töötada välja konkreetsed soovitused** ökotugitegevuse edukaks jätkumiseks.

Töö lõpptulemus annab tagasisidet projekti „Ökotugitegevus – üheskoos parema keskkonna eest“ elluviimisele. Lisaks annavad töö lisadena esitatud küsimustikes toodud vastused väärtuslikku informatsiooni jätkutegevuste kui ka -projekti planeerimisel.

2 ARUANDES KASUTATAVAD TERMINID

Tabel 1 Terminid

Termin	Selgitus
Hindaja	Töövõtja, OÜ ELLE ekspert
Projekti esindaja	Tellija, Tallinna keskkonnaameti projektijuht (<i>vastavalt küsimusele A.Oja või Z.Kutserova</i>)
ÖTI	ökotugiisik
ÖTT	ökotugitegevus
Ökotugisiku töökoht	Ökotugisiku osakond ja ruumid, milles ta igapäevast töötab
Käsiraamat	Trükis "Töökoha ökoargipäev" ökotugitegevuse käsiraamat ehk kuidas kontor koos keskkonnasõbralikuks kujundada

3 LÄHTEOLUKORD JA TAUST

Projekt „Ökotugitegevus – üheskoos parema keskkonna eest“ kestab kokku 33 kuud: 1. aprill 2009 – 31. detsember 2011. Hindajal oli võimalik hinnata projekti tegevuste mõju seisuga kuni 01.06.2011.

Projekti tegevuste mõju hindamine toimus paralleelselt projekti tegevustega (ökotugitegevuste ellu viimine, töökoosolekute toimumine, koolituste korraldamine ja neil osalemine).

Projekti esindaja oli Hindajat varustanud enamuse alusmaterjaliga. Hindajale oli edastatud projekti raames toimunud koolituste materjale, läbi viidud küsitluste vorme ja toimunud koosolekute märkmeid (*memo-d*). Lisaks sellele oli Hindajale võimaldatud ligipääs projekti sisemiseks kasutuseks loodud kodulehel asuvatele materjalidele.

4 ÜLEVAADE PROJEKTI MÕJU HINDAMISE TÖÖKORRALDUSEST

Alltoodud tabel esitab need tegevused, mille hindamine oli ette nähtud lähteülesandega ja hiljem täpsustatud algaruandega (esitatud projekti esindajale 19/05/2011).

Tabel 2 Tegevuste hindamise võrdlus lähteülesandega seatud ülesannetega

Tegevuse nimetus	Märkus mõju hindamise vormi kohta	Peatükid töös
Keskkonna- ja majanduslikke mõjusid tekitavate tegevuste hindamine		
1. CO ₂ kalkulaatori valmimisel kohaldatakse seda Rakvere Linnavalitsusele. Kui tegevus leiab aset enne 01.08.2011, siis Hindaja hindab selle tegevuse mõju.	<i>Tegevus ei leidnud aset enne 01.08.2011 ja seetõttu see ei kuulunud hindamisele</i>	
2. Ökonoomse kokkuhoiu hindamine, kasutades nt statistilisi andmeid, juhtumiuuringuid jne.	1. Küsitlused 2. Intervjuu 3. Tartu analüüsi tulemused	6.2.1;6.2.2; 6.2.3;6.2.5; 6.2.6
3. Ettepanekud edasiste näitajate (<i>indicators</i>) kohta.	<i>Tegevus ei leidnud aset enne 01.08.2011 ja seetõttu see ei kuulunud hindamisele</i>	
Suhtumiste muutumise ja ökotugiisikute vahendite ja meetodite hindamine		
4. Ökotugiisikute, teiste töötajate ja juhtkonna keskkonna hoiakute muutuste hindamine, kasutades nt intervjuerimist ja varasemate uuringute tulemusi.	1 Olemasolevate materjalide läbi töötamine ja analüüs 2 Intervjuud	7.1
3 Ökotugiisikute vahendite, motivatsiooni ja tööle pühendumise hindamine.	1. Küsitlus 2. Intervjuud	6.1;7.5.2
4 Ökotugitegevust toetavate asjaolude (muudatused linnade põhimääruste) hindamine.	Hindajale kättesaadavate ettepanekute ja dokumentidega tutvumine ja analüüs	6.5
Soovitused edaspidiseks		
5 Vastavalt hindamisele soovituste andmine tulevikuks, selle kohta, kui aktiivselt iga linn peaks jätkama antud tegevuse rakendamisega, eraldama vahendeid ja tagama tegevuse jätkusuutlikkuse.	Soovituste esitamine arutleva/kirjeldava tekstina ja tabeli kujul	7.5;7.5.1; 7.5.2

4.1 Kommunikatsioon töö teostamisel

Kuna töö tulemus sõltus suuresti erinevate osapooltega suhtlemise tulemusena saadud infost ja tagasisidest, siis kommunikatsioonil on käesoleva töö juures väga suur tähtsus.

Hindaja võttis ise otse ühendust projektijuhtidega Tartus ja Rakveres. Samuti võttis hindaja otse kontakti ökotugiisikutega kõikides linnades. Kokku toimus töökoosolekuid kokku 2 – projekti partnerite kokku kutsutud ja korraldatud Helsingis ja hindaja poolt kokku kutsutud ja ettevalmistatud Tallinna Keskkonnaametis.

Hindaja on töö käigus olnud ühenduses ka Soome poolsete hindajatega. Vahetati informatsiooni intervjuude meetodikate osas, kuid erinevate lähenemiste tõttu tihedat koostööd ei tekkinud.

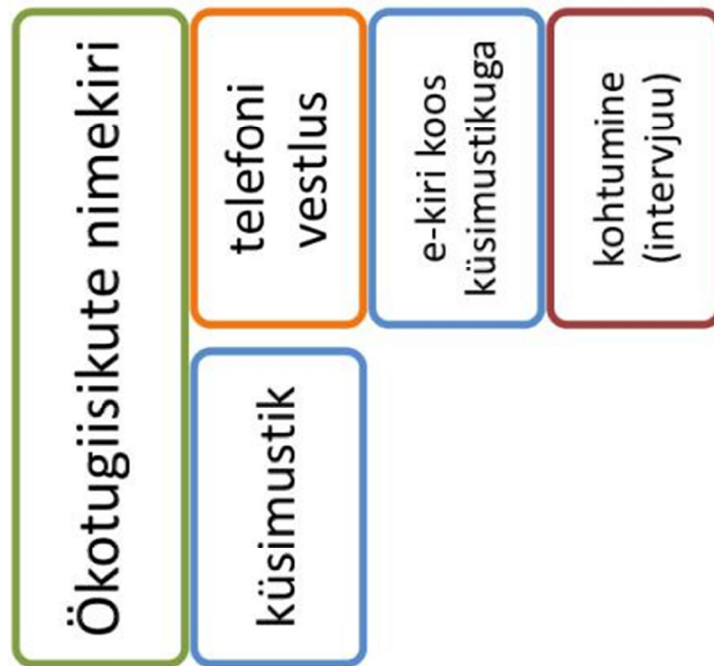
Projekti esindaja omaltpoolt on hoidnud hindajat kursis projekti raames toimuvatest nendest üritustest, mida on pidanud oluliseks projekti hindajale teadaolevaks teha.

5 PROJEKTI MÕJU HINDAMISE METOODIKA

Projekti mõju hindamiseks kasutati kahte viisi – küsitlused ja intervjuud. Küsitlused ja intervjuud olid küll teineteist täiendavad kuid eraldiseisvad. See võimaldas küsitlusi läbi viia nendega, kellega intervjuud ei toimunud ja vastupidi.

5.1 Kasutatud metoodika kirjeldus

Intervjuud ja küsitlused leidsid aset juuni ja juuli kuus. Intervjuude kokku leppimiseks võeti ühendust esmalt telefoni teel eesmärgiga tutvustada projekti mõju hindamise eesmärki ja Hindaja soovi ökotugiisikuga kohtumiseks. Telefonikontaktile järgnes e-kiri, millega Hindaja kinnitas kokku lepitud aega ja kohta. Ühtlasi edastati selle e-kirjaga ka küsimustik. Kõik intervjuud toimusid ökotugiisiku töökojal. Intervjuude ja küsimustike läbi viimist, toimumist kirjeldab järgmine joonis.

Joonis 1 Kommunikatsioon ökotugiisikutega projekti tegevuste mõju hindamisel

Enne küsitluse läbi viimist koosõlastati küsimustike sisu ja vorm projekti esindajaga (kohtumine Tallinna Keskkonnametis 25.05.2001). Küsimustikud jagunesid linnavalitsuses ökotugitegevusega ühel või teisel viisil seotud sihtgruppide vahel – eraldi küsimustik koostati projektimeeskonnale, ökotugiisikutele, ökotugiisiku juhtidele ja kaaskolleegidele. Seega viidi läbi kokku neli erineva sisuga küsimustikku, mis koosnesid avatud ja suletud (ette antud vastuse variandid) küsimustest.

Juhtide valimi koostamisel lähtuti osakonna suurusest, milles konkreetne ökotugiisik töötab. Nii sattus juhtide valimisse lisaks asutuse juhtidele ja suurte osakondade juhatajaid.

Intervjueeritavate isikute nimekirja koostas hindaja. Valimi koostamisel lähtuti järgmisest aspektidest:

1. üksus, milles ökotugiisik töötab;

On osakondi, kus töötab mitu ökotugiisikut. Metoodika nägi ette koostada intervjueeritavate valim selliselt, et see haaraks võimalikult palju eri osakondi.

2. hoone, milles ökotugiisiku töökoht asub;

Lisaks võimalikult paljude eri osakondade ökotugiisikute intervjuerimisele, arvestati valimi koostamisel ka eri hoonete külastamist.

3. liitumise aeg;

Metoodika nägi ette intervjuerida juba alguses liitunud ökotugiisikuid, kuid ka hiljem liitunud, et saada teada, kuidas on kulgenud tegevusse nõ sisse elamine, kui see pole alanud koos projektiga.

4. ökotugiisiku osalemisaktiivsus koolitustel.

Samuti nägi metoodika ette intervjuerida nii aktiivsemaid kui ka passiivsemaid ökotugiisikuid.

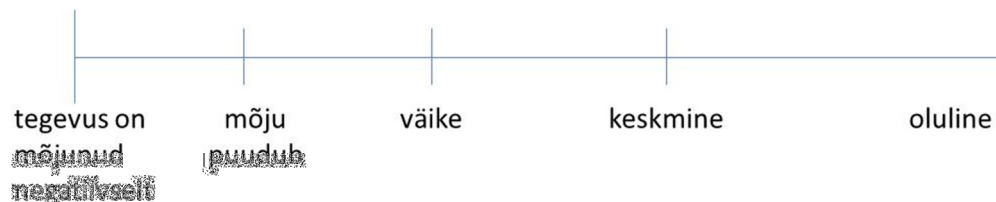
Intervjuude keskmiseks kestvuseks kujunes 40 minutit ja see koosnes järgmistest osadest:

- 1) sissejuhatavat osa projekti mõju hindamise ja intervjuu eesmärgi kohta;
- 2) ökotugiisiku tegevusplaani kordaminekud ja ebaõnnestumised;
- 3) ökotugitegevuse jätkusuutlikkus;
- 4) ökotugitegevuse rakendumine töökohal ja maine;
- 5) töökoha ruumidega tutvumine.

Intervjuu ei sisaldanud teemasid, mis oli kaetud küsimustikuga. Intervjuu toimumise ajal ei olnud hindaja poolt ette nähtud ökotugiisiku töökoha teiste ruumide külastust (intervjuu toimus tavaliselt ökotugiisiku kabinetis või koosoleku ruumis). Küll aga ökotugiisikud ise pakkusid tihtipeale välja, kas hindaja sooviks näha kööki, puhkuruume, prügisorteerimist. Sellisel juhul tutvus hindaja ka nende ruumidega, mis andsid väärtusliku informatsiooni projekti mõjust nt prügimajanduse korraldamisest ja olmevahendite kasutamisel.

5.1.1 Mõju hindamise skaala

Hindamisel vaadeldi ja seejärel hinnati mõju, kas väikseks, keskmiseks või oluliseks. Samuti esines tegevusi, mille puhul mõju ökotugiisiku töökohale puudus.

Joonis 2 – Mõju hindamise skaala

5.2 Küsimustike läbiviimine

Küsimustikud viidi läbi ajavahemikul 23. mai – 19. august 2011.

Kuna küsimustikud olid anonüümsed, siis polnud jälgitav eri linnade ökotugiisikute aktiivsus küsimustike täitmisel. Küll võib aga järeldusi teha intervjuude käigus laekunud info põhjal, sest tihtipeale ökotugiisikud ise mainisid, et nad küsimustiku raames andsid hinnangu ühele või teisele teemale.

Tabel 3 – küsimustike läbiviimine ja osalemisaktiivsus

Sihtgrupp	Linn	Edastatud küsimustike		Laekunud vastused	
		arv	ajavahemik	arv	aktiivsus (%)
Ökotugiisikud	Tartu	17	14. juuni – 2. august	22	40
	Rakvere	4	1 – 8. juuni		
	Tallinn	33	28. juuni – 2. august		
Projekti meeskond	Tartu	2	23 – 27. mai	5	83
	Rakvere	1	1 – 8. juuni		
	Tallinn	3	2. august		
Juhid	Tartu	6	12. juuli	7	30
	Rakvere	<i>Küsimustikku ei saadetud</i>			
	Tallinn	17	11 – 19. juuli		
Ökotugiisiku kolleegid	Tartu	10	<i>augusti kuu</i>	20	55
	Rakvere	6			
	Tallinn	20			
Kokku				54	

Täielikud küsimustikud on esitatud töö lõpus lisana.

5.3 Intervjuude toimumine

Ökotugiisikud olid koostöövalmid leidmaks ühiselt sobivat aega intervjuu toimumiseks. Projekti tegevuste mõju saab kokku hinnata 24 intervjuu tulemuse põhjal. Alljärgnev tabel näitab intervjuude jagunemist projektis osalenud linnade vahel.

Kuigi intervjuueeritavate valimi koostamisel oli eesmärgiks külastada võimalikult palju eri hooneid, siis linnaosadest toimus külaskäik ainult Tallinna Kesklinna Valitsusse. Ülejäänutesse projektis osalevate linnaosadesse (Mustamäe, Nõmme, Kristiine, Pirita, Lasnamäe) hindamise käigus erinevatel põhjustel intervjuud lõpptulemusena aset ei leidnud. Küll aga oldi kõigi linnaosade ökotugiisikutega ühenduses telefoni teel, mis andis võimaluse a) sisse juhatada e-kirja teel saadetava küsimustiku ja b) hindajale informatsiooni ökotugiisikute aktiivsuse kohta ökotugitegevuses.

Tabel 4 – Intervjuude toimumine ajaline ja arvuline jagunemine

Linn	Toimumisaeg/ajavahemik	Intervjueeritavate arv
Tartu	30. mail (4+2) ja 16. juunil (6)	12
Rakvere	8. juunil	4
Tallinn	28. juuni – 13. juuli	8
Kokku		24

6 TULEMUSTE ANALÜÜS

Kolme eri linna linnavalitsuse ökotugitegevus on sarnane ja võrreldav, mistõttu puudus vajadus esitada tulemusi ja järeldusi linnade kaupa ja seetõttu on need alati esitatud kokkuvõetuna kolme linna peale. Teemad, mille osas linnade kaupa tegevused/mõju erineb, on tekstis eristatud sulgudes toodud linna nime märkega.

6.1 Tegevuste mõju ökotugiisikule

Kokku pakkus projekt ökotugiisikutele ligikaudu (varieerub linnade kaupa) 20 eri tegevust, mis jagunesid loengute (ühel seminaril mitu loengut) ja õppereiside vahel. Tegevuste mõju ökotugiisikutele selgus mõlemast nii ökotugiisikutele suunatud küsimustikust kui ka intervjuudest.

6.1.1 Mõju ökotugiisiku suhtumisele ja hoiakutele

Kohtumised ökotugiisikutega tõestasid, et ökotugiisikud osalevad projektis hea meelega ja ökotugitegevuse mõte läheb neile korda. Ökotugiisikud rääkisid projektist ja selle tegevusest avatult ja iga intervjuu lõppedes jäi kõlama positiivne meelestatud projekti kui terviku, kui ka konkreetsete sündmuste osas.

6.1.2 Mõju ökotugiisikute uutele teadmistele

Küsimusele, mida koolitused ja seminarid on ökotugiisikule pakkunud, vastas 20 ÖTI-t, et need on alati pakkunud midagi uut ja huvitavat, 2 vastanuist arvas, et need pole palju uut ja huvitavat pakkunud, aga meeldetuletuseks on head olnud. Intervjuudest selgus projekti mõju uutele teadmistele tänu konkreetsetele näidetele, mida ökotugiisikud vestluses välja tõid. Nii näiteks oli jutu sees fakte ökotugitegevuse valdkondade, enim energiasäästu ja prügimajanduse kohta.

6.1.3 Mõju ökotugiisiku tegutsemisele ja ettevõtlikkusele

Hinnangu ökotugiisiku tegutsemisele ja ettevõtlikkusele andsid ÖTI kaaskolleegid ja ökotugiisikud ise neile suunatud küsimustikes. Ökotugiisikul paluti hinnang anda oma senisele tegevusele alates ökotugiisikuks saamisest: 13, 64% hindas selle rahuldavaks; 9,09% alla keskmiseks; 50% keskmiseks; 27,7% heaks. Väga heaks ei hinnanud oma tegevust ükski vastanutest. Kaaskolleegidelt küsiti, mis on ÖTI roll oma töökohal ja kas ta täidab seda rolli. Vastused jagunesid: 30% Jah; 35% Üritab, 35% Pigem mitte.

Juhid said hinnangu anda ökotugiisiku tegutsemisel ja ettevõtlikkusele vastates küsimusele ÖTI tegevuse arusaadavuse kohta. Kaks vastanuist pidas seda täielikult arusaadavaks, 5 vastanuist enam-vähem arusaadavaks.

Intervjuul paluti ÖTI-l kommenteerida oma isikliku tegevusplaani¹ ja anda hinnang selle kohta, kas ja kuidas see on rakendunud. Oli levinud, et ÖTI ei mäletanud, mis tegevusi tema isiklik tegevusplaan sisaldas – enamjaolt need vestluse käigus meenusid, kuid mitte alati. Vähem oli neid ÖTI-d, kes kohe teadsid, mis tegevused olid nende tegevusplaanis ja kuidas tegevusplaani elluviimine edeneb.

6.2 Tegevuste mõju töökohal

Mõju ulatus on arvestatud alates koolituse toimumise ajast kuni hindamise alguseni s.o mai 2011 (k.a). Nii näiteks on tegevuse mõju 6 kuud, kui tegevus ise on aset leidnud 2010 aasta novembris. Mõju ulatus on välja toodud kuudes alljärgnevate tabelite viimases veerus.

¹ Isikliku tegevusplaani all on mõeldud kolme tegevust, mida ökotugiisik on ise endale seadnud eesmärgiks järgmisena oma töökohal teha. Isikliku tegevusplaani esitab ökotugiisik kokkusaamisel ja see on ka fikseeritud projektijuhi poolt.

Projekti poolt pakutud tegevused jagunevad selles peatükis kolmeks: koolitused, õppereisid, kleebiste väljaandmine.

Tegevuste mõju töökohal tulemusi illustreerivad alapeatükkide lõpus toodud ökotugiisikute erinevad väljaütlemised. Esitatud on tsitaadid, mis täna kohalduvad ökotugiisikute töökohtadel (negatiivsus tähistab negatiivselt mõjuvat ökotugitegevuse suhtes ja mitte ühegi isiku suhtes), on kergesti ülevõetavad ja/või järgitehtavad (heade näidete puhul).

6.2.1 Mõju prügimajandusele

Võrreldes teiste valdkondadega oli prügimajanduse valdkond ökotugiisikutele kõige lähedasem. Prügimajanduse teemat tundsid ökotugisikud alati heal või väga heal tasemel. Ökotugitegevuse projekti mõju s.o projekti raames läbi viidud koolitused on seega teoreetilisi teadmisi ökotugiisikutele andnud. Küll aga on mõju avaldunud vaid osaliselt, sest intervjuude käigus selgus, et täielike praktilisi lahendusi prügisorteerimisel ja vähendamisel on üksikuid. Projekti tegevused, mis on suunatud ökotugiisikute teadlikkuse tõstmisele prügi vähendamise ja sorteerimise vallas on järgmised:

Tabel 5 Projekti tegevused prügi vähendamise ja –sorteerimise vallas

Tegevus	Osalejate arv	Tegevuse aeg	Mõju ulatus
Koolitus „Prügitekke vähendamine“	Ainult Tartu ÖTI-d	November 2010	6 kuud
Koolitus „Sissejuhatus prügimajandusse“ (Jana Kivimägi)	27	Detsember 2010	5 kuud
Tallinna prügilä külastus	33	Detsember 2010	5 kuud

Küsimustikest andsid infot prügimajanduse arengu kohta juhid. Juhtidele suunatud küsitlusest kajastus mõju prügimajandusele kokku kolmes järgnevas küsimuses: a) Kas tajute ökotugitegevuste mõju oma üksuses? Kui jah, siis milles see mõju väljendub? b) Milliseid muudatusi osakonna/asutuse kulutustes seostate ökotugitegevuse tulemustega? c) Missugustele artiklitele on kulutused vähenenud?

Juhtide vastustest selgus, et juhtide arvates avaldub mõju prügimajanduse valdkonnas jäätmete senisest parema sorteerimises. Muutusi osakonna/asutuse kulutustes seoses ökotugitegevuse tulemustega juhid prügimajanduses välja ei toonud. Seega kulutused (nt prügitühjendamise intervall) prügilale pole ökotugitegevuse tulemusena vähenenud.

Samuti tuli prügimajanduse mõju välja kõigis neljas küsimustikus järgmise küsimuse avatud vastustes: Kas ökotugitegevuse mõju ulatub Teie hinnangul ka linnakodanikuni? Kui jah, siis mis valdkondades ja mis kujul?

Vastustes toodi välja, et mõju linnakodanikuni on jõudnud läbi linnaosa lehe, milles leiab kajastust prügi sorteerimine.

Intervjuudest ökotugiisikutega selgus, et prügi ja jäätmete korraldamisse on nad eelkõige sekkunud oma kodus ja mitte töökohal.

Hea praktiline näide ökotugiisikult: „*Teeme oma kolleegidega kordamööda süüa. Söögid on lihtsad, täpselt sellised nagu olemasolevad nõud ja köök võimaldab, enamjaolt on menüüs supp. Selline lõuna korraldamine töökohal mõjub ka meie prügimajandusele, sest võrreldes poest ostetava toiduga, ei teki meil pakendit.*“

6.2.2 Mõju töövahendite kasutamises

Mõju töövahendite kasutamises avaldus ainult paberi kasutamises ja sellega seoses eeldatavasti ka tahmakasutuses, aga mitte muudes kontoriga seotud tarvikute kasutamises. Nii näiteks ei osanud ökotugiisikud kommenteerida ega hinnangut anda, kas ökotugitegevusel on olnud mõju ka nt kontoritarvikute päritolule, vastupidavusele ja hilisemale käitlemisele. Paberikasutus oli vähenenud tänu vähemale sh kahepoolsele printimisele.

Tabel 6 Projekti tegevused töövahendite kasutamises

Tegevus	Osalejate arv	Tegevuse aeg	Mõju ulatus
Ettevõtte „Ecoprint“ külastus	32	Aprill 2010	15 kuud

Küsimustikest andsid infot töövahendite säästliku kasutamise kohta juhid. Juhtidele suunatud küsitlusest kajastus mõju töövahendite kasutamisele kokku kolmes järgnevas küsimuses: a) Kas tajute ökotugitegevuste mõju oma üksuses? Kui jah, siis milles see mõju väljendub? b) Milliseid muudatusi osakonna/asutuse kulutustes seostate ökotugitegevuse tulemustega? c) Missugustele artiklitele on kulutused vähenenud?

Juhtide vastustest selgus, et juhtide arvates avaldub mõju paberimajanduses ja kulutuste vähenemist paberile seostatakse ökotugitegevusega.

Intervjuudest ökotugiisikutega selgus, et töövahenditest rääkides peavad nad peaaegu alati silmas vaid paberit. Ökotugiisikud ei seostanud töövahenditena teisi tarvikuid nagu klambriööjad, köitjad, kaustikud, mapid jne. Nii näiteks ei näinud ökotugiisikud oma rolli ressursi kasutuses ega vähendamises, nt ühe klammerdaja, augustaja kasutamine kahe töölaua peale kokku.

Hea praktiline ettepanek ökotugiisikult: *“Peaksime oma osakonnas paberi hoidmise juurde seadma kirjalehe, millele igakord kui võetakse uus paberiblokk, kantakse kuupäev ja nimi. Selline korraldus võimaldab meil tulevikus mõõta, mis perioodil kui palju paberit meil kulub ja mõne aja möödudes teha järeldusi paberikulu kohta.”*

6.2.3 Mõju olmevahendite kasutamises

Ökotugiisikute töökohtadel ei kasutata köögis ökomärgisega tooteid. Ökotugiisikud ei oma tihtipeale ülevaadet, kas köögitarvikud ostetakse kellegi töötaja poolt või koristusfirma poolt. Ökotugiisikud pole teemat ka aktiivselt ka ökotugitegevuse seisukohast uurinud, kuna veendunud, et asutusel pole vahendeid ja ökomärgisega tooted on kallimad kui mitte ökomärgisega tooted.

Tabel 7 Projekti tegevused olmevahendite valdkonnas

Koolitus	Osalejate arv	Koolituse aeg	Mõju ulatus
"Ökomärgised - mis ja milleks, ehk kuidas tarbija saab soovi korral majandust suunata keskkonnasõbralikumaks oma igapäevaste tarbimisvalikutega – eelistades eestimaist ja mahedat" (Ahto Oja)	23	Detsember 2010	5 kuud

Otsesid küsimusi olmevahendite kasutamise kohta küsimustikud ei sisaldanud. Samuti ei sisaldanud avatud küsimused vastuseid olmevahendite kohta. Seetõttu käsitleti seda teemat intervjuudel. Hea võimalus rohkem teema kohta küsida tekkis nendel kohtumistel, millel ÖTI pakkus välja näidata töökohta kööki, puhkeruumi, tualettruumi. Põgusal ringkäigul näitasid ÖTI-d mh kasutuses olevat pesuvahendit, seepi, käte kuivatusvahendeid ja kirjeldasid, millised on harjumused igapäevases olmes.

Negatiivne² praktiline näide ökotugiisikult: „*Sünnipäevade tähistamisel kasutame alati ühekordseid nõusid. Kui sünnipäevalaps on juba vaeva näinud ja peolaua katnud, siis ei saa me temalt oodata, et ta veel ka nõud ära peseks.*”

6.2.4 Mõju veekasutuses

Projektitegevuse mõju mõõdetavale veekulule (m³) käesoleva hindamise raames ei hinnatud. Projekti koolitusprogramm ei sisaldanud koolitust, mis oleks keskendunud vaid veemajandusele ja veekokkuhoiu teemadele. Küll aga anti projekti raames välja kleebised, mida ökotugiisikutel oli võimalus levitada oma töökoha hoones.

Tabel 8 Projekti tegevused veemajanduse valdkonnas

Tegevus projektis	Levitamise aeg	Mõju ulatus
Kleebiste välja andmine ja levitamine	September 2010	8 kuud

Küsimustikest andsid infot veekasutamise harjumuse ja –kulu vähenemise kohta juhid ja kaaskolleegid. Juhtidele suunatud küsitlusest kajastus mõju veemajandusele kokku kolmes järgnevas küsimuses: a) Kas tajute ökotugitegevuste mõju oma üksuses? Kui jah, siis milles see mõju väljendub? b) Milliseid muudatusi osakonna/asutuse kulutustes seostate ökotugitegevuse tulemustega? c) Missugustele artiklitele on kulutused vähenenud?

Juhtide vastustest selgus, et erinevalt kulutuste vähenemisel asutuse küttes, elektris ja paberikasutuses, ei seosta nad ökotugitegevuse tulemust kulutuste vähenemisega veekasutuses.

Kaaskolleegidelt uuriti kleebiste mõju veekasutusele kahe järgneva valikvastuse küsimusega: a) Kas olete oma töö ruumides märganud kleebiseid vee- ja elektri kokkuhoiu meeldetuletuseks? b) Kui vaatate tagasi, siis kas olete rohkem elektrit ja vett säästnud tänu nendele meeldetuletustele? Vastustest selgus, et üle natuke üle poolte (57,14%) kaaskolleegidest on märganud. Kleebiste mõju vee- ja elektrisäästule jagunes järgnevalt: Jah 14,29%; Ei 35,71%; Võibolla 50%.

Intervjuudel ökotugiisikutega selgus, et mõnele ökotugiisikutele pole kleebised jõudnudki (Estonia pst 5a) ja seetõttu pole neil olnud võimalust neid oma töökohal kasutada. Samuti oli neid ökotugiisikuid, kes ei pidanud sobilikuks kleebiseid ja pidasid kleebiseid töökoha seintel pigem visuaalseks reostuseks.

Kuna ökotugiisikute käsiraamatus olid veekokkuhoiu kasutusharjumusi vaadeldud eelkõige kodustes tingimustes (ptk 2.2.3), siis intervjuude käigus uuriti, millistele harjumustele tuleks mõju avaldada ökotugiisiku töökohal. Kohtumistest nähtus, et ökotugiisikute töökohtadel olid levinud joogivee automaadi vesi (nt Saku Läte) ja kraanivee joomine ja pakkumine külalistele ei olnud levinud. Joogivee automaadi vee asendamist kraaniveega ei seostanud ökotugiisikud enda tööga ega ökotugitegevusega üldiselt.

² A comparative analysis of the environmental impacts of ceramic plates and biodegradable plates (made of corn starch) using the Life Cycle Assessment tool.

http://sustainability.yale.edu/sites/default/files/mita_broca_report.pdf

Disposable Coffee Cup Waste Reduction Study

<http://msep.mcmaster.ca/epp/publications/DisposableCofeeCup.pdf>

A Life-Cycle and Economic Analysis: Paper Versus Ceramic Plates in the Barn Restaurant

http://www.sustain.ubc.ca/pdfs/seeds_06/Paper%20vs%20Ceramic%20in%20Barn/Paper%20vs%20Ceramic.pdf

6.2.5 Mõju energiatarbimises

Projektitegevuse mõju mõõdetavale elektrikulule (kWh) käesoleva hindamise raames ei uuritud. Küll aga sai energiatarbimise mõju hinnata ökotugiisikute poolt algatatud või juba ellu viidud sammude järgi teadliku ja säästliku energiatarbimise suunas.

Tabel 9 – Projekti tegevused energiaküsimuste valdkonnas

Tegevus projektis	Osalejate arv/sihtgrupp	Tegevuse aeg	Mõju ulatus
Koolitus "Ökotugiisikute koolitus energia kokkuhoiduks" (Mikk Saar, Eesti Energia energiasäästu projektijuht)	29	Detsember 2009	17 kuud
Õppereis lasteaed „Kaseke“ passivmajja	32	Aprill 2010	15 kuud
Kleebiste väljaandmine	Kõik	September 2010	8 kuud

Küsimustikest andsid vastust energiakulu kohta juhid. Juhtidele suunatud küsitlusest kajastus mõju energiatarbimisele kokku kolme järgneva küsimuse vastustes: a) Kas tajute ökotugitegevuste mõju oma üksuses? Kui jah, siis milles see mõju väljendub? b) Milliseid muudatusi osakonna/asutuse kulutustes seostate ökotugitegevuse tulemustega? c) Missugustele artiklitele on kulutused vähenenud? Nende kolme küsimuse vastusest selgus, et juhid seostavad kulutuste vähenemist energiatarbimises. Eraldi toodi välja energiakulu vähenemist valgustusele.

Hea praktiline näide ökotugiisikult: *"Kui mõni kolleeg asub tee- kohvivett endale keetma, siis alati hõikab või paneb e-kirja teele, et kiirkeedu kann alustab tööd. See on kujunenud igapäevaseks rutiiniks, mille on omaks võtnud kogu kollektiiv ja konkreetne harjumus läbimõeldud elektritarbimises."*

6.2.6 Mõju liikumisharjumustes

Projekti eluea jooksul leidsid aset kolm tegevust keskkonnasõbraliku ja säästva transpordi valdkonnas.

Tabel 10 – Projekti tegevused säästliku transpordi valdkonnas

Tegevus	Osalejate arv/sihtgrupp	Tegevuse aeg	Mõju ulatus
Koolitus "Säästev transport ja mobiilsuse korraldamine" (Mari Jüssi, Säästva Eesti Instituut)	29	Detsember 2009	17 kuud
Koolitus „Kas ja miks rohkem jalgrattaliiklust“ (Erkki Laaneoks, Tartu Linnavalitsus)	29	Detsember 2009	17 kuud

Jalgrataste soetamine ja linnavalituse töötajatele kasutusse andmine	Rakveres kõik linnavalitsuse töötajad, Tallinnas Keskkonnaameti töötajad	Juuni 2009	4 kuud
		Aprill 2011	2 kuud

Lisaks viidi projekti raames läbi Rakvere, Tallinna ja Tartu ökotugiisikute kodutee küsitlus, mille tulemustega sai hindaja tutvuda küsitluse lühikokkuvõttes. See oleks

Küsimustikes polnud ükski küsimus suunatud otseselt liikumisharjumustele üldiselt ega konkreetselt soetatud jalgrataste kasutusedukuse kohta.

Seepärast käsitleti teemat intervjuudes, millest ilmselt selgelt probleem. Nimelt on neid linnavalitsuse töötajaid, kes tunnevad, et linnavalitsus ei toeta nende keskkonnahoidlikku liikumisviisi. Nii näiteks ei kompenseerita ühistranspordi kuukaarti isikule, kes soovib näiteks isiklikult autotranspordilt (mida kompenseeritakse) minna ümber ühistranspordile.

Intervjuude tulemused annavad alust arvata, et praegused ökotugiisikud säästliku transpordi osas jagunevad kaheks – ÖTI-d, kes näevad säästlikku transporti ökotugitegevuse olulise komponendina ja ÖTI-d, kes näevad pigem nõrka seost säästlikul transpordil ja ökotugitegevusel. Esimesed neist omavad kindlaid seisukohti transpordi keskkonnahoidlikumaks muutmiseks oma töökäimisega ja ametisõitudega seonduvalt. Küll aga on vaid üksikud ökotugiisikud (22st kaks) teinud konkreetseid samme linnavalitsuse kui tööandja korraldusele transpordi osas nagu on juhendatud käsiraamatus (ptk 2.3.2).

Negatiivne reaalne näide ökotugiisikult: „*Seni kuni autokompensatsiooni pakutakse tööandja poolt ja käsitletakse palgalisana põhipalgale, ei ole muutumist loota töötajate suhtumises transpordi valikus.*”

6.3 Kaugemale ulatuva tegevuse mõju

Kaugemale ulatava tegevuse mõju all on mõeldud mõju, mis on avaldunud linnavalituste tegemistele väljaspool ökotugiisiku töökohta ja selle töökoha kaaskolleege.

Tabel 11 – Projekti tegevused, mille mõju on suunatud väljapoole ÖTI-u töökohta

Projekti tegevus	Osalejate arv/linn	Tegevuse aeg	Mõju ulatus
Koolitus „Keskkonnateemade arvestamine riigihangetes“ (Agur Maandi, Tallinna Keskkonnaamet)	29	Detsember 2009	17 kuud
Maatunni tähistamine	Rakvere	Märts 2010	<i>Pole kohaldatav</i>
<i>World Environment Day</i> tähistamine	Tartu	Juuni 2010	

Intervjuudest selgus ökotugiisikute suhtumine, et ökotugiisiku huviorbiiti ei peagi kuuluma keskkonnahoidlikud riigihanked, sest sellega tegelevad teised inimesed. Kuigi intervjuueeriti ökotugiisikuid erinevate osakondades, siis keegi ei seostanud end riigihangetega. Samuti ei osanud ÖTI-d välja tuua oma mõju selliste asjade hankimisele, mida ei soetata riigihangete korras. Sellise hankimisega puutus kokku suur osa ökotugiisikuid.

Kuigi käesoleva töö lähteülesanne ei näinud ette ökotugitegevuse mõju hindamist linnakodanikule, siis käsitleti seda osa põgusalt küsimustikes. Seda toetas asjaolu, et ökotugiisikud on käesoleva projekti raames käinud nõ väljas ja kohtunud linnakodanikega ökotugiisiku rollis, nt Maatunni ja Maailma Keskkonnapäeva tähistamise raames.

Mõju linnakodanikele küsiti kõigilt neljalt sihtgrupilt samasisuliste küsimustega: a) Kas ökotugitegevuse mõju ulatub Teie hinnangul ka linnakodanikuni? b) Kui jah, siis mis valdkondades ja kujul?

Esimese küsimuse vastused jagunesid projekti meeskonnal ja ökotugiisikutel sarnaselt: Loomulikult 40%; Vist ikka 20%; Pigem mitte 40%.

Järgmisena sarnanesid juhtide vastused: Loomulikult 15%; Vist ikka 42%; Pigem mitte 42%.

Kõige enim erinesid teistest sihtgruppidest kaaskolleegide vastused: Loomulikult vastas 1 vastanutest; Vist ikka 2; Pigem mitte 11 vastanut ehk kokku 78%.

6.4 Ökotugitegevuse maine

Ökotugitegevuse mainele saavad kaasa aidata ökotugisikud ise. Selleks on projekt pakkunud ökotugiisikutele koolitusi, mis aitavad kaasa ökotugitegevuse maine kujundamisele.

Tabel 12 – Projekti tegevuste mõju ökotugiisikutele kui ökotugitegevuse maine kujundajatele

Koolitus	Osalejate arv	Koolituse aeg	Mõju ulatus
„Enesemotivatsioon - kuidas olla õnnelik“ (Jaana Liigand)	23	Detsember 2010	5 kuud
„Motivatsioon ja kaasamine“ (OP Management OÜ)		Aprill 2011	1 kuu

Ökotugiisikute endi hinnang mainele kajastus nendele suunatud küsimuse „Kuidas Teile tundub, kas juhtkonna tasemel on ökotugitegevuse vajalikkus väärtustatud?“ vastuses järgnevalt:

- Jah 22.73%
- Kohati, aga mitte täielikult. 54.55%
- Ei, pigem on tegemist isetegevusega. 22.73%

Intervjueeritavate arvates, on oluline ökotugitegevusi rakendada aeglaselt, et keegi ei saaks tegevusest häiritud. Usutakse, et selline lähenemine tagab ka hea maine. Ökotugitegevuse maine tuli teemaks ka koolituste juures – asutuse juhi ja ökotugiisiku kaaskolleegide seas on hea maine kujunenud ka tänu koolitustele, millel ökotugisikud osalevad. Seega koolituste toimumine isikupärastes kohtades nagu Sagadi mõis mõjub ka ökotugitegevuse üldisele mainele.

6.5 Ökotugitegevust mõjutavad ja toetavad asjaolud

Ökotugitegevust mõjutavate asjaoludena hinnati ökotugitegevuse kajastumist linnaametnike tööd reguleerivates dokumentides (ametijuhendid, käskkirjad, põhimäärus). Sisend hindamiseks tuli projektimeeskonna poolt ja hinnangut asjakohasuse kohta andsid samuti projektimeeskonna liikmed.

Tabel 13 – Ökotugitegevuse kajastumine ametlikes dokumentides

Linn	Ökotugitegevuse kajastumine 01.09.2011 seisuga				Lähituleviku suunad
	Ameti-juhend	Sisekorra-eeskiri	Põhi-määrus	Muu	
Rakvere	Ei	Ei	Ei	-	Puudub vajadus dokumentides kajastada
Tallinna Kesk-konnaamet	Ei	Jah	Jah	-	Töötada välja ettepanek lisada ökotugitegevus linnavalitsuse määrusesse
Tartu	Ei	Ei	Ei	Linnapea käskkiri	ÖTI-d kavatsevad arutada, kuidas parats projekt lõppu ökotugitegevus saab kajastatud

Tallinnas on ökotugitegevus sisse viidud Tallinna Keskkonnaameti põhimäärusesse ja sisekorraeeskirja. Välja töötamisel on ökotugitegevuse kajastamine Linnavalitsuse määruses. Kohtumisest Tallinna Keskkonnaameti ökotugiisikutega selgus, et nad peavad oluliseks ökotugitegevuse kajastumist võimalikult paljudes ametlikes dokumentides. Selleks on nad kaasanud ka juristi, kes aitab sõnastada ökotugiisikute ettepanekuid esitamiseks juhtkonnale.

Tartus kajastub ökotugitegevus linnapea käskkirjas (11.02.2010 nr 26). Sellega on 1) Määratud ökotugiisikud 2) pandud ülesanded ja 3) antud õigused. Küll aga on käskkirja aluseks võetud ökotugitegevuse projekt ja mitte ökotugitegevus kui asutuse üks tegevus/suund. Seetõttu on käskkiri pädev kuni projekti lõpuni (31/12/2011). Intervjuudest selgus, et kuigi ökotugiisikul on antud õigus kulutada osakonnajuhataja nõusolekul 1 tööpäev kuus projekti materjalidega tutvumiseks, info levitamiseks osakonnas vms projektiga seotud tegevuseks, siis realselt ökotugiisikud seda õigust ei rakenda. Peamiseks põhjuseks selle võimaluse mitte kasutamiseks toodi ajapuudus ja kartus, kuidas kaaskolleegid sellele vaatavad.

Rakveres ei ole ökotugitegevus kajastatud üheski dokumendis ja intervjuudest selgus, et ökotugiisikud ei näe selleks ka vajadust - intervjuueeritavate arvates tunduks see linnavalitsuse väiksuse juures ülepingutatuna.

6.6 Ökotugitegevuse mudel

Kuigi käesoleva projekti raames pole ökotugitegevuse mudeli väljatöötamine olnud eraldi tegevuseks, siis on võimaliku mudeli välja töötamine erinevatel kohtumistel olnud teemaks.

Ökotugitegevuse mudel on välja töötamise etapis ja seetõttu pole see lõplikult defineeritud.

Projekti tegevuste mõju hindamisel käsitleti mudelit intervjuudel. Küsitlustega ei uuritud ökotugiisikute arvamust mudeli kohta, kuna teema vajas täpsemat sissejuhatust. Ökotugitegevuse mudeli käsitlemise eesmärk intervjuudel, oli teada saada ökotugiisikute esmast muljet ja hoiakut mudeli kui sellise suhtes.

6.6.1 Mudeli vajalikkus

Mudelit pidasid vajalikuks enamused (22st 19) intervjueeritavatest. Ökotugiisikud nägid mudeli seost ka tegevuse jätkusuutlikkusega. Küll aga rõhutasid mitmed tugiisikud, et mudel peab olema kohandatav eri suurusega organisatsioonidele (linnadele) ja mudel peab tekkima orgaaniliselt ja mitte forsseeritult.

6.6.2 Võimalikud mudelid

Kuna enamused intervjueeritavatest kuulis võimaliku ökotugitegevuse mudeli kohta esimest korda, siis intervjuud jäid liiga pöngusaks, et selle aja jooksul oleks välja koorunud konkreetsed ettepanekud, nägemused võimaliku mudeli suhtes. Küll aga väljendasid ökotugiisikud oma arvamust projekti Soome poolsete partnerite poolt välja pakutud esialgsetele võimalikele mudelitele, mida hindaja Soome kolleegide nimel intervjuude käigus tutvustas ka ökotugiisikutele (Soome partnerite 24.03.2011 toimunud kokkusaamise memos esitletud grupitööde tulemused). Hindaja ettepanek ühe võimaliku ökotugitegevuse mudeli kohta põhineb kogu hindamise käigus saadud informatsioonile ja see on esitatud peatükis 0.

7 JÄRELDUSED

7.1 Mõju ökotugiisikule

7.1.1 Mõju ökotugiisiku suhtumisele ja hoiakutele

Hindajale teadaolevatel andmetel, mis eespool kirjeldatud, on ökotugitegevuse projekti mõju ökotugiisikute suhtumisele ja hoiakule, eeldatavalt olnud oluline.

7.1.2 Mõju ökotugiisikute uutele teadmistele

Hindajale teadaolevatel andmetel, mis eespool kirjeldatud, on ökotugitegevuse projekti mõju ökotugiisikute teadmistele, eeldatavalt olnud oluline.

7.1.3 Mõju ökotugiisiku tegutsemisele ja ettevõtlikkusele

Hindajale teadaolevatel andmetel, mis eespool kirjeldatud, on ökotugitegevuse projekti mõju ökotugiisikute tegutsemisele ja ettevõtlikkusele, eeldatavalt olnud väike.

7.2 Mõju ökotugiisiku töökohale

Hinnangu andmisel projekti tegevuste mõju kohta ökotugiisiku töökohal on arvestatud a) tegevusi, mida projekt on pakkunud b) nende koolituste mõju ulatust (selgitatud peatükis 6.2).

7.2.1 Mõju prügimajandusele

Arvestades projekti tegevuste arvu (3) prügimajanduse valdkonnas ja nende koolituste mõju ulatuse aega, on ökotugiisikud teema nõ omaks võtnud. Kuna konkreetset tegutsemist (teavitada kaaskolleege prügi edasisest käitlemisest, saada kindlust majahaldaja, koristusfirma toimimisviisist) on olnud ükskuid, siis antud projekti tegevuste mõju prügimajanduse korraldamisele ökotugiisikute töökohtadel, on eeldatavalt olnud väike.

7.2.2 Mõju kontoritarvikute kasutamises

Hindajale teadaolevatel andmetel, mis eespool kirjeldatud, on ökotugitegevuse projekti mõju kontoritarvikute kasutamises, eeldatavalt puudunud.

7.2.3 Mõju olmevahendite kasutamises

Kuigi projekt on pakkunud koolitust ökomärgistega toodete kohta, siis mõju ökotugiisiku töökohal tarnitavate olmevahendite osas, hindajale teadaolevale informatsioonile, eeldatavasti puudub.

7.2.4 Mõju veekasutuses

Kuigi intervjuude käigus käsitleti ka veemajanduse teemat, siis projekti tegevuste mõju ökotugiisiku töökoha (linnavalitsuse) veekulule, on teadmata.

7.2.5 Mõju energiatarbimises

Hindajale teadaolevatel andmetel, mis eespool kirjeldatud, on ökotugitegevuse projekti mõju energiatarbimises ökotugiisiku töökohal, eeldatavalt olnud oluline.

7.2.6 Mõju liikumisharjumustes

Hindajale teadaolevale informatsioonile, mis eelpool kirjeldatud, on ökotugitegevuse projekti mõju ökotugiisiku töökohaga seotud transpordivalikute mõjutuseks, eeldatavalt olnud väike.

7.3 Mõju väljapoole

7.3.1 Mõju riigihangetele

Arvestades projekti tegevust ökotugiisikute koolitamisel keskkonnahoidlikes riigihangete valdkonnas ja selle mõju ulatuse aega, pole mõju avaldunud. Põhjuseks võib olla ka teema keerukus ja asjaolu, et pärast ühte koolitust projekti alguses, ei leidnud teema hiljem käsitlust.

Hindajale teadaolevale informatsioonile, ökotugitegevuse projekti mõju linnavalitsustes läbi viidavatele riigihangetele, eeldatavasti puudub.

7.3.2 Mõju linnakodanikele

Kuigi käesoleva töö lähteülesanne ei näinud ette ökotugitegevuse mõju hindamist linnakodanikule, siis kõikidelt sihtgruppidele küsiti arvamust selle kohta. Kuna arvamust ei uuritud, aga linnakodanikelt endilt, siis hinnangut mõju kohta ei saa käesoleva töö tulemusena anda.

Ökotugitegevuse projekti mõju Rakvere, Tallinna ja Tartu linnakodanikule on teadmata.

7.4 Hinnang ökotugitegevuse jätkusuutlikkusele

Selles peatükis käsitletakse ökotugitegevuse jätkusuutlikkust projektiväliselt. Oluline oli teada saada, kas ja kuidas näevad erinevad sihtgrupid ökotugitegevuse jätkumist ka juhul kui puudub projekt, mis annab selge formaadi, ajakava ja eelarve erinevatele tegevustele.

Küsimustikega said oma hinnangu anda tegevuse jätkusuutlikkusele juhid ja projektimeeskond. Juhtidelt küsiti "Mis tagaks tegevuste jätkusuutlikkuse Teie asutuses/juhitavas osakonnas?", millele juhid vastasid järgmiselt:

- *Teema tähtsuse teadvustamine;*
- *Ökotugitegevuse märkamine ka tulemustasude määramisel;*
- *Inimeste teadlikkuse kasv on tagatiseks;*
- *üldised koolitused töötajaskonnale;*
- *juhtkonna huvi olemasolu ja ökotugiisikute soov jätkata;*
- *selged eesmärgid paika panna ja vajadusel ka rahastusvajadused;*
- *Asutuse, kui sellise suurem motiveeritus.*

Risk tegevuse jätkusuutlikkusele väljendub aga juhtide hinnangus ökotugitegevuse vajalikkusele oma asutuses: 10 palli skaalal, millel 1 madalaim ja 10 kõrgeim hindas kaks juhti vajalikkust 5-le, üks 6-le, kolm 7-le ja ainult üks juht 9-le.

Tasakaaluks riskile leiti tegevuse jätkusuutlikkuse toetava asjaoluna ökoklubi³ käivitumise. Intervjuudest selgus, et enamus ökotugiisikuid (18st 14) on juba sattunud ökoklubisse või plaanib ökoklubiga liitumist. Ülejäänud intervjuueeritavad (4) ütlesid, et eelistavad pärast tööpäeva koju minna või mõne muu tegevuse juurde ja arvasid, et pigem ei satu ökoklubisse.

³ Ökoklubi on Tallinna ja Tartu projektijuhtide poolt algatatud vabas vormis ökotugiisikute kooskäimine väljaspool linnavalitsuse ruume. Tavaliselt leiab see aset töökoha läheduses pärastlõunasel ajal tööpäeva lõppedes.

Projektimeeskond sai hinnangu anda ökotugitegevuse jätkusuutlikkusele hinnates praeguste ökotugiisikute jätkamist ilma seniste koordinaatoriteta. Skaalal 1 = katkendlik ja nõrk; 10 = tugev ja järjepidev, jagunesid projektijuhtide poolt antud väärtused järgmiselt: 3 - kaks vastanuist; 5 – üks; 7 – üks; 9 – üks vastanuist.

Avatud küsimusele, mis tagaks ökotugitegevuse jätkusuutlikkuse, vastasid projektimeeskonna liikmed järgmiselt:

- *järjekindel ökotugitegevuse jätkamine organisatsioonis ja juhtkonna sellelaadse tegevuses veenmine ja kaasamine;*
- *Väga oluline on eestvedaja/ projektijuhi olemasolu, kes kutsub ökotugiisikud kokku, suunab ja koordineerib ning annab tagasisidet;*
- *1. praeguste ökotugilaste tegevuse jätkamiseks on vajalik, et oleks võimalik kord kuus/kvartalis omavahel kokku saada (ökoklubi või ühine koolitus) 2. et tegevus oleks jätkusuutlik organisatsiooni on vajalik mingi perioodi tagant korraldada koolitus nn. algajatele ökotugiisikutele. 3. ökotugiisikul võib olla ressursse, et korraldada aegajalt oma osakonna inimestele keskkonnaalaseid koolitusi. Siin kohal pean eelkõige silmas, et kõik ökotugiisikud ei ole nõus ise astuma koolitaja rolli;*
- *jätkuprojektiga koolituste, kokkusaamiste ja sotsiaalse võrgustikuga jätkamine;*
- *konkreetsed hüved, mida ökotugiisikud tugiisikuks olemisest saaksid. lisaks see et nende tugiisikuks olemise tulemused oleksid käegakatsutavad ning neile endale hoomatavad mingi reaalse muutuse näol. samuti siis kui ökotugitegevus muutuks populaarseks või kui selle kiidaks heaks avalikult mingi kõrgem linnavõimuorgan või isik.*

Seega, tegevuse jätkusuutlikkuse tagavateks faktoriteks võib hindamise (küsitluse ja intervjuude) põhjal jagada kaheks:

1. koolituste ja sotsiaalse võrgustiku jätkumine;

ja

2. juhtkonna toetus.

7.5 Ettepanekud ja soovitused edaspidiseks

Selles osas esitatakse konkreetsed soovitused jätkusuutlikuks ökotugitegevuse jätkamiseks. Soovituste osas esitatakse ka võimalikud rahastamisallikad ökotugitegevuse toetamiseks.

7.5.1 Ettepanekud vahendite eraldamiseks

Tegevuse jätkusuutlikkuse tagamiseks on oluline eraldada vahendeid ka linna eelarvest. Ökotugitegevuseks saab eelarvest vahendeid eraldada otseselt ja/või kaudselt. Kaudselt saab ökotugitegevuseks raha eraldada näiteks koolituse ja haldustegevuse eelarve kaudu. Mõlemal juhul peaks ökotugiisikul olema lisaks nägemusele ka kirjalikult põhjendatud ettepanek eelarve täiendamiseks ökotugitegevuse juurutamiseks. Sellest ettepanekust peaks välja joonistuma ka ökotugitegevuse mõju kogu asutuse eelarvele. Selleks, et iga linna ökotugiisikud alustaksid sellise eelarve välja töötamisega, võib abiks olla vastavasisuline praktiline koolitus. Võimaliku koolituse kirjeldust on täpsustab Tabel 14 –

7.5.2 Soovitused koolituse valdkonnas

Ökotugiisikute seas on neid, kes ettevalmistuse korral oleksid valmis ka sisekoolitust läbi viima. Selleks soovitab hindaja moodustada sisekoolitajate ringi (*pool of trainers*). Sisekoolitajate ringi eelised organisatsiooni jaoks on palju, ökotugitegevuse kontekstis näiteks järgmised:

1. valdkonna spetsiifiline tundmine;
2. sihtgrupi tundmine;
3. soodsam kui koolituse sisseostamine väljastpoolt.

Kuna praegused ökotugiisikud on tugeva baaskoolituse saanud, siis eelseisvaid koolitusi praegustele ökotugiisikutele näeb hindaja pigem spetsiifiliste ja kitsa suunitlusega.

Allolevas tabelis on välja toodud hindajale teadoleva informatsiooni (intervjuude) tulemusena selgunud koolitusvajadus. Võimaliku koolitaja veerus esitatud infoga on arvestatud nende inimestega, kes täna projekti juhtimisega linnades seotud on – olenevalt teemast oleksid need inimesed mõningase ettevalmistusega valmis infot ja kogemusi ökotugiisikutele vahendama.

Tabel 14 – Koolitusvajadus ökotugiisikute seas

Valdkond	Koolituse teemad	Vajaduse selgitus	Võimalik koolitaja	Sihtgrupp
1. Prügimajandus I	Majahalduri ja ökotugiisiku koostöö kokkupuutepunktid	Intervjuudest selgus, et probleemid ja ebaselgus prügimajanduses taandub majahaldurile või koristusfirmale.	Ökotugitegevuse projekti meeskond	Majahaldurid ja koristusfirmad
2. Prügimajandus II	-Kuidas võtta ühendust majahaldajaga? -Kuidas mõjutada majahaldajat?	Intervjuudest selgus, et probleemid ja ebaselgus prügimajanduses taandub majahaldurile või koristusfirmale.	Ökotugitegevuse projekti meeskond/ÖTI	Kõik ÖTI-d
3. Riigihanked	Kuidas ökotugiisik saab osaleda oma	Kuigi ÖTI-d on teadlikud roheliste riigihangete olemusest, siis vaid üksikutel juhtudel on seda	Ökotugitegevuse projekti meeskond või mõne linna	Kõik ÖTI-d

Valdkond	Koolituse teemad	Vajaduse selgitus	Võimalik koolitaja	Sihtgrupp
	organisatsioonis läbi viidavate hangete suunamisel keskkonnahoidlikumat eks hangeteks?	reaalselt rakendatud. Põhjenduseks tuuakse ÖTI-u võimetuse hangete muutmisel keskkonnahoidlikumaks.	ametnik, kes realselt ise rakendanud keskkonnahoidlikke hankeid	
4. Ökomärgistega toodete kasutamine linnavalitsustes	Väärarusaamad ökomärgistega toodete tarbimisel	Paljude ÖTI-te seas on levinud arvamus, et ökomärgistega ja kodumaised tooted on kallimad kui mitte ökomärgisega ja välismaised tooted ja seetõttu ei pööra oma üksuses sellele tähelepanu.	Ökotugitegevuse projekti meeskond, ÖTI	Kõik ÖTI-d
5. Veemajandus ja ökotugitegevus	-Linnade joogivee kvaliteet ⁴ -Kuidas saab ökotugiisik kaasa rääkida puhta joogivee kampaaniates?	Kõikides linnavalitsustes	AS Tallinna Vesi keskkonnahariduse spetsialist, AS Tartu Veevärk, AS Rakvere Vesi	Kõik ÖTI-d
6. Meenete tarnimine linnavalitsuses	-Kuidas asendada traditsioonilised meened ressursisäästlike meenetega?	Paljud ökotugisikud on seotud oma osakonnas ka meenete valimise ja tarnija valimisega. Küll aga vajaks see protsess sügavamuti sisse vaatamist, et ÖTI oskaks teha valikuid.	Ökotugitegevuse projekti meeskond	ÖTI-d, kelle tööülesanne sisaldab meenete valimist, tellimist

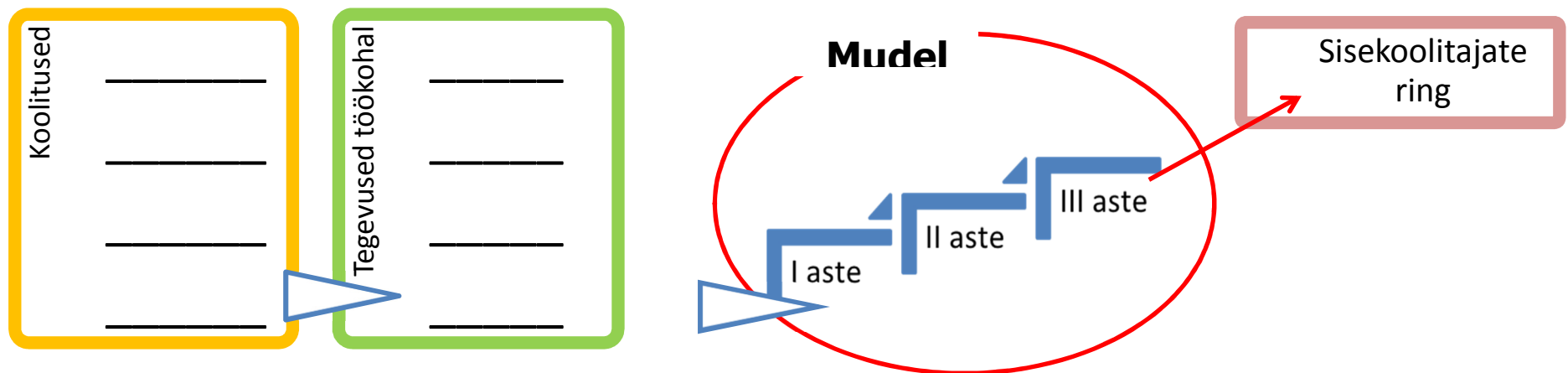
⁴ Kõikide kolme linna vesi vastab täielikult ettenähtud nõuetele. Tallinna ja Tartu veeettevõtted soovivad juua kraanivett.

Valdkond	Koolituse teemad	Vajaduse selgitus	Võimalik koolitaja	Sihtgrupp
7. Autokompensatsioon vs ühistranspordi kompensatsioon	-Käsiraamatus toodud küsimustikuga alustamine ja selle tulemuste hilisem kasutamine. -Kas ja kuidas on võimalik asendada autokompensatsioon ühistranspordi kompensatsiooniga?	Seadus reguleerib ja selle läbi ka toetab autokompensatsiooni tasumist. Linnavalitsustes pole levinud ühistranspordi toetamine.	Ökotugitegevuse projekti meeskond	Tallinna ja Tartu ÖTI-d
8. Ökotugitegevuse eelarvestamine	-Kuidas viia ökotugitegevuse eelarve vajadus juhtkonnani?	Selleks, et ökotugitegevusele tekiks eraldi eelarve, millega toimetada, on vaja kirjeldada väga täpselt kuluartikleid. Kuigi eelarvet hinnati väikseks (Rakvere, Tartu), siis intervjuude käigus ei selgunud, millised tegevused jäid ära eelarve tõttu.	Ökotugitegevuse projekti meeskond või mõne linna juhtkonna esindaja	Igast üksusest üks ÖTI
9. Kuidas kasutada ÖTI-le eraldatud aega ökotugitegevus rakendamiseks töökohal?	-Kas aega kasutada korraga või jooksvalt? -Kogemused selle kohta, milline ajakasutus annab parimaid tulemusi.	Intervjuudest selgus, et kuigi ÖTI-tele on ettenähtud 1 tööpäev kuus ökotugitegevuseks, siis ÖTI-d seda erinevatel põhjustel ei kasuta.	Ökotugitegevuse projekti meeskond	Kõik ÖTI-d

Ökotugitegevuse mudel

Üks võimalus ökotugitegevuse mudeli loomisele on läheneda ökotugiisikute koolitusprogrammist. Tänapäeval on toimunud juba arvestatav hulk koolitusi, mille osalemisaktiivsuse jagunevad ka koolitustel osalenud ÖTI-d. Võimaliku ökotugitegevuse mudeli seost koolitusprogrammiga selgitab järgmine joonis.

Joonis 3 – Ökotugitegevuse mudeli kujunemine ja seos koolitusprogrammiga

Ökotugiisikutelt saab oodata tegevusi töökohal vastavalt koolitustele, mis on neile osaks saanud. Mudelis paikneb ökotugiisik mitte pärast koolitust, vaid pärast seda, kui koolitustelt saadud teadmiste ja toega on ka saavutatud tulemus või saadud kogemus konkreetse ökotugitegevuse läbi viimisel, juurutamisel. Vastavalt tegevuste iseloomule (lihtsusele/keerukusele) hakkab ökotugiisik paiknema mudelis. See, mis saab osaks (motivatsiooni pakett) või mida oodatakse (edasised tegevused töökohal) I, II ja III astme ökotugiisikut, peavad kokku leppima ökotugisikud ise. Selleks oleks tarvilik moodustada töörühm erineva tausta ja tasemega ökotugiisikutest. Hindaja ettepaneku järgi võiks III astme ökotugiisikute seast mh välja kujuneda sisekoolitajate ring (*pool of trainers*). Täpsemalt kirjeldatud peatükis 7.5.2 Soovitused koolituse valdkonnas.

7.6 Soovitused jätkuprojekti rahastamiseks

Kui projekti soovitakse jätkata piiriüleselt, siis tasub kaaluda projektile toetuse otsimist fondidest, mis toetavad piiriülest koostööks. Lisaks Euroopa territoriaalse koostöö Kesk-Läänemere programmile (tuntud Interreg nime all) toetab piiriülest koostööd ka Põhjamaade Ministrite Nõukogu. Põhja- ja Baltimaade avaliku halduse mobiilsusprogramm 2009 – 2013 võimaldab taotleda toetust mh kogemuste ja teadmiste vahetamiseks ja tõhusate töömeetodite arendamiseks. Järgmine voor kuulutatakse välja käesoleva aasta novembris ja eeldatav taotluse esitamise tähtaeg on 30. märts 2012.

Euroopa elukestva õppe programmi täiskasvanuhariduse allprogrammi Grundtvig programmist on võimalik taotleda raha täiskasvanute tööalaseks koolituseks, mis ei ole erialaste kutseoskuste parandamiseks, vaid neid täiendavate teadmiste õpetamiseks. Alamprogramme on erinevaid ja leida tuleks ökotugiisikutele hetke vajadustele enim sobilik formaat (koolituskursused, õppevisiidid, õpikoostöö- ja õpiringide projektid). Tähtajad esimesele kahele programmile on kolm korda aastas, õpi projektidele üks kord aastas veebruaris.

8 TÖÖS ESINENUD RASKUSED

8.1 Vee, elektri ja soojuse mõõtmised

Käesoleva hindamise raames ei hinnatud ökotugitegevuse mõju kuluühikute kaupa, sest algallikate kättesaamine oli kõikide linnade ja hoonete puhul raskendatud.

8.2 ÖTT ja ÖTI andmebaas

Projekti esindaja poolt jagati ökotugiisikute nimekiri, mis oli väljavõtte ökotugitegevuse *meililisti* nimekirjast. Seega määras see nimekiri ökotugitegevusega seotud e-kirja saajad, aga mitte reaalselt tegutsevad ökotugiisikud. Nimekirja süvenedes selgus, et paljud ökotugiisikud ei ole tegevusega seotud ja listi juhuslikult sattunud. Samuti oli neid, kes ühel või teisel põhjusel ei olnud enam tegevusega üldse seotud. Hindaja palus projekti esindajal nimekiri ajakohastada, kuid seda ei toimunud. See tingis olukordi, kus Hindaja võttis ühendust isikuga, kes näiteks polnud enam ökotugitegevusega seotud, oli töölt lahkunud või lapsehoolduspuhkusel. Samuti omasid ebatäpsed algandmed mõju ökotugiisiku kaaskolleegidele suunatud küsimustike tulemustele. Nii näiteks sattus ökotugiisiku kaaskolleegide valimisse ametnik, kes hiljem selgus, on vahepeal hakanud ökotugiisikuks ja küsimustiku täitmise hetkel oli juba ökotugiisiku, mitte kaaskollegi rollis. Hindaja täpsustas ja ajakohastas töö käigus ökotugiisikute nimekirja ja see on ka lisatud käesolevale aruandele (Lisa 3).

8.3 ÖTT nimekirja avalikustamine projekti kodulehel

Kohtumisel projekti esindajaga leiti ühiselt, et kaaskolleegidele ja juhtidele suunatud küsimustikes, peaks olema viide ökotugiisikutele, juhul kui need ei tea, kes on ökotugiisik nende asutuses/osakonnas. Leiti, et mõistlik on ökotugiisikute nimekiri seada projekti kodulehele, mis ühtlasi juhib vastajaid ka projekti kodulehele. Kahjuks ÖTT nimekirja üles seadmine viibis Hindajast sõltumatult ja sai nähtavaks 05/07/2011. Alles siis sai laiali saata küsimustikud. Küll aga jäid need suuresti puhkuste perioodile ja see võis ka mõju avaldada madalale vastamise protsendile.

8.4 Intervjuud kaastöötajatega

Kuigi algselt oli Hindaja planeerinud intervjuusid ka ökotugiisiku kaastöötajatega, siis tegelikkuses viidi läbi vaid kaks intervjuud. Eesmärk oli teada saada ökotugitegevuse mõju teistele organisatsiooni töötajatele otse neilt endilt ja mitte ökotugiisiku vahendusel ja tõlgendusel. Küll ei õnnestunud kaastöötajatega aja ja koha kokku leppimine selliselt, et ökotugiisikud ise poleks sellega seotud olnud. Nii näiteks soovitasid ökotugiisikud kaastöötajaid, kellega vestelda. Selline valim poleks aga kajastanud kaastöötajatele avaldunud mõju piisavalt neutraalselt pinnalt ja seetõttu pidas Hindaja otstarbekamaks intervjuud kaastöötajatega ära jätta.

9 KOKKUVÕTE

Projektis osalenud linnade (Rakvere, Tallinn, Tartu) linnavalitsuse ökotugitegevus on sarnane ja võrreldav, mistõttu puudus vajadus esitada tulemusi ja järeldusi linnade kaupa ja seetõttu on need alati esitatud kokkuvõetuna kolme linna peale.

Hindamine põhineb projekti materjalidega tutvumise, küsitluste ja intervjuude põhjal. Kokku osales küsitluses 54 ja intervjuueriti 24 ökotugitegevusega seotud isikut.

Töö tulemusena selgus, et Projekti mõju on enim avaldanud ökotugiisikute teadmistes, suhtumises ja hoiakutes (mõju oluline). Projekti tegevuste mõju on vähim avaldunud kontoritarvikute ja olmevahendite kasutamises ja asjade hankimises sh riigihangetes. Kõige enam õnnestunuks võib pidada inimeste kokkutoomist ja ökotugiisikute nakatumist keskkonnahoidliku mõtteviisiga.

Kuigi töö oli suunatud projektimeeskonnale, siis võib pakkuda see huvipakkuvat informatsiooni ja mõtteainet ka ökotugiisikule ja tema juhile.

LISAD

1. Küsimustikud koos vastustega
 - 1.1 Juhtidele suunatud küsimustik
 - 1.2 Projektimeeskonnale suunatud küsimustik
 - 1.3 Ökotugiisikule suunatud küsimustik
 - 1.4 Ökotugiisiku kolleegile suunatud küsimustik
2. Intervjuude töölehtede näidised
 - 2.1 Projektijuhti intervjuu tööleht
 - 2.2 Ökotugiisiku intervjuu tööleht
 - 2.3 Ökotugiisiku kaaskolleegi intervjuu tööleht
3. Töö käigus täienenud ÖTT ja ÖTI andmebaas